

De Handelaar van Mensinge

Boem!, de poort valt achter me met een forse klap dicht. Het is een regenachtige dag in het voorjaar van 1824 als ik aankom in een tehuis in Veenhuizen. Ik ben wees, mijn moeder is een paar maanden terug in Haarlem overleden en mijn vader is onbekend. Ik ben doodmoe. De reis van bijna drie dagen heeft mij **Arthuur**, een jongetje van zes jaar, veel energie gekost. Ik wil slapen. Het grootste gedeelte van mijn reis ging per schip, met de trekschuit en het laatste stuk te voet naar Veenhuizen. Het was een reis met veel stinkende en onverzorgde paupers. Ik ga de geur van het tehuis waar ik terecht kwam nooit meer vergeten en de klap van het dichtvallen van de poort van het tehuis achter mijn rug heeft ook meer veroorzaakt dan alleen een geluidsklap.

Het tehuis heet “**De Maatschappij van Weldadigheid**” en is een inrichting voor wezen, landlopers en dronkaards. Het is om praktische redenen in Veenhuizen gesticht. Het gebied waarin de Maatschappij van Weldadigheid actief is ligt ver van de grote steden. Het is slechts enkele lente- en zomermaanden per jaar bereikbaar. Vanuit het westen van Nederland alleen dan over de Zuiderzee. De rest van het jaar maken het sompige veen en slechte weersomstandigheden de toegang bijna onmogelijk. Dat is natuurlijk handig bij gedwongen opvang. Als je hier eenmaal bent, kom je hier niet snel meer weg.

In Nederland gaat het begin 19e eeuw economisch slecht en veel mensen zijn zo arm dat ze niet in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. De overheid is bang dat grote armoede de stabiliteit van het land in gevaar zal brengen. De oplossing wordt gezien in werkverschaffing. Wie zichzelf niet kan bedruipen, wordt op het platteland te werk gesteld in zogenaamde opvoedings- en dwangkolonies als Veenhuizen. Binnen deze dwangkolonies wordt de mens met orde en tucht heropgevoed tot een deugzaam mens. Ikzelf slaap op een zaal met ruim tachtig kinderen en in de meeste bedden liggen we met z'n drieën naast elkaar. We krijgen alle werkdagen onderwijs. Gelukkig vind ik rekenen erg leuk om te doen, het gaat mij goed af. Maar de meeste tijd moeten we werken in de keukens of op het land. Als ik twaalf jaar ben, mag ik van mijn leraren werken op de administratie van de ‘Maatschappij’. Ik val op door mijn talent voor rekenen en organiseren. De administratie kent al snel geen geheimen meer voor mij. Ik weet met een paar simpele ingrepen, veel kosten te besparen. Door mijn rekengave ontloop ik het strenge regime van de kolonie.

De meeste kinderen en volwassenen zijn bijna de gehele dag onder strikt toezicht actief op het land. Een ander privilege dat ik verworven heb is dat ik regelmatig mee mag naar plaatsen buiten de kolonie van Veenhuizen. Dit mag ik wanneer de oogst van het land van de kolonie verkocht wordt op de markten van Roden, Norg en Donderen. Zo leer ik de omgeving en de boeren steeds beter kennen. Ik ontdek dan ook dat Veenhuizen wordt gebruikt om de grootste maatschappelijke probleemgevallen te dumpen. Het gevolg is dat de kolonie overstelpt wordt met mensen die de zware arbeid op het land niet aankunnen. Daarnaast is bepaald dat de ‘Maatschappij’ niet mag concurreren met bedrijven in het westen van het land. Dit betekent dat het overschot van in Veenhuizen geproduceerde producten alleen op de markt

verkocht kan worden zonder enige winst. Ik besef dat ik dit beter kan.

Als ik 16 jaar wordt ben ik het tehuis ontgroeid. De ‘Maatschappij’ vindt dat ik op eigen benen kan staan. In drie jaar na mijn vertrek uit de kolonie weet ik met handel in granen een vermogen te sparen van maar liefst 1.000 gulden. Ik koop vervolgens van dit verdiende geld een boerderij in de buurt van Roden. Daarna verdien ik met de handel in rieten manden, granen, groenten, hop en fruit veel geld. Zo verkoop ik de hop die rondom Roden en Peize wordt geteeld. Deze lever ik aan verschillende bierbrouwerijen in Groningen. Door mijn handel van diverse producten leer ik de familie Kymmell, eigenaar van Havezathe Mensinge, in Roden kennen. Deze invloedrijke familie bezit veel belangrijke taken en functies in Drenthe. Eén van de belangrijkste taken is het innen van belastingen. Door mijn reputatie van een goede handelaar en mijn goed rekenvaardigheden mag ik gelukkig veel financieel werk voor ze doen. Dat brengt ze geen windeieren. Het vertrouwen groeit en zo wordt ik ook financieel raadsman van de familie Kymmell. Het zijn echte zakenmensen maar met een hart van goud. Ze doneren regelmatig grote sommen geld aan de armlastige ‘Maatschappij van Weldadigheid’. Zo mogen steeds meer bewoners van de ‘Maatschappij’ komen helpen met de verbouwing van Havezathe Mensinge. Ook bij de ontginning van de omringende veengebieden worden ze ingezet. Grote oppervlakten veen en woeste gronden worden beplant met fruitbomen, maar ook met productiebossen. Zo ontstaat onder andere het Mensingebos nabij de Havezathe Mensinge. Bewoners van de ‘Maatschappij’ krijgen meer dan een redelijke vergoeding voor het zware werk. Iedereen wil daarom graag bij de familie Kymmell komen werken. In drie jaar tijd kun je een klein boerderijtje bij elkaar sparen. Deze kleine keuterboerderijen vind je nu nog terug in het landschap rondom Roden, Roderesch en Peize. Mensinge-boerderie worden ze ook wel genoemd. De familie Kymmell was zeer geliefd bij de boeren in de regio, ze betaalden altijd een goede prijs voor het werk en de aangeleverde producten. Als je slecht over de Kymmells sprak hoefde je niet op steun te rekenen en moest je oppassen dat je niet van het land werd verjaagd. Niet alleen in Noord-Nederland maar ook in Den Haag speel ik, via de familie Kymmell, een steeds belangrijker rol als financieel adviseur. Ministers en grote ondernemers vragen mijn advies. Maar het liefst werk ik toch op het landgoed Mensinge zelf. Ik werk de meeste dagen van het jaar op Mensinge en weet hier de handel door te laten groeien. Geld genoeg dus om woeste gronden en landerijen in de regio te kopen voor landbouw en fruitteelt.

Met de goede contacten van de familie Kymmell en mijn financiële inzicht, ontwikkelen we ook een handelsmaatschappij van omvang op landgoed Mensinge. We doen niet alleen regionaal handel, maar ook met handelaren in binnen en buitenland, tot in China aan toe. Een bewijs hiervan vind je nog steeds in het museum van Mensinge, waar oude Chinese vazen staan opgesteld. Verschillende bankiers komen bij ons op bezoek, zij willen zaken met ons doen. Havezathe Mensinge is een plek geworden waar niemand zal vermoeden dat hier één van de meest omvangrijke handelstransacties van Europa plaatsvinden.

Voor de expansie van de activiteiten van de familie Kymmell, werkten de meeste boeren hier nog kleinschalig. Ze waren alleen maar ingesteld op oogsten voor eigen gebruik. Dat hebben we aardig weten te veranderen. Ik betaal de boeren als ze naast hun eigen gewassen ook verschillende fruitbomen aanplanten, ook delen ze dan mee in de winst van de fruitverkoop. Boeren leggen daarom steeds meer boomgaarden aan. Hierdoor groeit in de regio om Roden, Norg en Veenhuizen de handel in fruit sterk. In de nabijheid van het dorpje Eén, laat ik de eerste grote boomgaard aanleggen. Zo komt dit gehucht aan zijn naam. Mijn initialen (AM) heb ik op verschillende plaatsen in de gevels van boerderijen laten metselen. Als je goed kijkt, kom je ze nog steeds tegen als je door de dorpjes fietst. Zo ook in het dorp Westervelde. Hier heb ik samen met de adellijke familie Tonckens één van de mooiste boerderijen van het Noorden kunnen bouwen. Het ligt nabij het enige oerbos van Nederland, het Tonckensbos, ten zuiden van Norg. Een unieke boerderij met een uniek bos in een toch al prachtige groene omgeving. De meeste boomgaarden heb ik laten aanleggen bij de dorpjes Eén, Peest en Donderen. Ondanks dat bijna alle boomgaarden in de regio Roden ondertussen zijn gerooid, zijn de dorpen nog steeds prachtig in het groen gelegen. Als je langs de boerderijen in deze dorpen fietst moet je de boeren maar eens vragen naar een 'Arthuur peer' of 'Arthuur appel', de meesten zullen je eerst vreemd aankijken en net doen alsof ze het niet kennen. Maar vraag je even door dan komt een glimlach op hun mond en een bevestigende knik met het hoofd.